

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 26 (39)

Суми – 2021

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2021.i26.p52>

ЩОДО ПОНЯТТЯ ПРОДАЖУ МАЙНА БОРЖНИКА У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

*Тюріна Юлія Євгенівна,
Адвокат, АО "Правовий центр XXI ст."*

У статті обгрунтовано теоретико-правові положення щодо поняття продажу майна боржника у процедурі банкрутства. Встановлено, що на законодавчому рівні тлумачення терміну «продаж» є досить широким, адже охоплює укладання в рамках продажу не тільки договори купівлі-продажу. Зауважено про неможливість ототожнення поняття «продаж» та «реалізація», оскільки змістовне навантаження поняття «реалізація» є набагато ширшим від змістового навантаження терміну «продаж». Наголошено про те, що поняття «продаж майна боржника у процедурі банкрутства» варто розглядати як безпосереднє укладення угоди про відчуження майна боржника. Аргументовано включення до договорів, якими опосередковується продаж майна на аукціоні тільки угод, які передбачають передання майна у власність. Акцентовано увагу на тому, що на аукціонах із продажу майна боржника у однаковий спосіб можуть бути укладені як цивільно-правові договори купівлі-продажу, так і господарські договори. Підкреслено, що норми Кодексу з процедур банкрутства встановлюють виняток із загальних правил щодо форми зазначених видів договорів та передбачають укладання на аукціоні із продажу майна боржника договорів купівлі-продажу у спрощеній спосіб, тобто шляхом вчинення конклюдентних дій. Визначено, що протокол про проведення аукціону та акт про придбання майна на аукціоні є документами, в яких констатується факт перемоги покупця на певних умовах.

На основі проведеного доопрацювання положень щодо продажу майна боржника в процедурі банкрутства сформульовано його уточнене доктринальне визначення як етапу процесу реалізації майна, який передбачає укладення договору купівлі-продажу на аукціоні у спрощений спосіб, на комісійних умовах або при безпосередньому відчуженні покупцю.

Ключові слова: продаж, реалізація, майно, боржник, банкрутство, аукціон, договір, відчуження майна.

Tyurina Y.E. On the concept of sale of debtor's property in bankruptcy procedure. The article substantiates the theoretical and legal provisions on the concept of sale of the debtor's property in the bankruptcy process. It is established that at the legislative level the interpretation of the term "sale" is quite broad, because it covers the conclusion of sales not only contracts of sale. It is noted that it is impossible to identify the concept of "sale" and "sale", because the content load of the concept of "sale" is much wider than the content load of the term "sale". It is emphasized that the concept of "sale of the debtor's property in the process of bankruptcy" should be considered as a direct conclusion of an agreement on the alienation of the debtor's property. It is argued that the inclusion in the contracts, which mediate the sale of property at auction only agreements that provide for the transfer of ownership. Emphasis is placed on the fact that civil law contracts of sale and business contracts can be concluded in the same way at auctions for the sale of the debtor's property. It is emphasized that the provisions of the Bankruptcy Procedure Code establish an exception to the general rules on the form of these types of agreements and provide for the conclusion of auctions for the sale of property of the debtor in a simplified manner, ie by taking implicit actions. It is determined that the protocol on the auction and the

act of acquisition of property at the auction are documents that state the fact of victory of the buyer under certain conditions.

Based on the finalization of the provisions on the sale of the debtor's property in bankruptcy, its revised doctrinal definition is formulated as a stage in the process of selling the property, which involves concluding a contract of sale at auction in a simplified manner, on commission or direct alienation to the buyer.

Key words: sale, sale, property, debtor, bankruptcy, auction, contract, alienation of property.

Продаж майна боржника у процедурі банкрутства є важливою складовою судових процесів санації та ліквідації, адже від його ефективності значно залежить результат їх проведення. Разом із тим, у правозастосовній практиці не сформовано єдиного розуміння продажу майна боржника у процедурі банкрутства. Як правило, погляди учасників судових процедур банкрутства різняться щодо розуміння сутності продажу майна боржника, що негативно впливає на результати такого продажу. Однією із причин цього є невизначеність зазначеного поняття у законодавстві та відсутність єдиного підходу до його розуміння у науці.

Правова основа продажу майна боржника представлена Кодексом України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII (далі – КзПБ) [1] та Порядком організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2019 р. № 865 (надалі – Порядок) [2], в яких не міститься визначення поняття продажу майна боржника. Вказані прогалини законодавства є наслідком виникнення питань щодо складових процесу продажу майна боржника, правил оформлення результатів такого продажу, складу його учасників. Втім, визначення у законодавчій площині поняття продажу майна боржника здатне мінімізувати виникнення проблем правозастосування відповідного законодавства. Показовим в цьому аспекті є судження А.В. Хворостянкіної, котра вважає, що визначення в нормативно-правових актах дефініцій є дієвим способом забезпечення зрозумілості законодавчого припису для суб'єктів, яким він адресований [3].

Теоретичні аспекти продажу майна боржника розглядалися у наукових працях Р.Г.Афанасьєва [4], А.А.Бутирського [5], Л.І.Грабован [6], Я.О.Левшиної [7], В.А.Малигі [8], В.В.Радзивілюк [9], Б.М.Полякова [10], М.Л.Шинкар [11] та інших дослідників, однак дослідження поняття продажу майна боржника у процесі банкрутства залишилось поза увагою науковців.

Вищевикладене вказує на актуальність заявленої теми дослідження, метою якого є

обґрунтування теоретико-правових положень щодо поняття продажу майна боржника у процесі банкрутства.

Дослідження поняття продажу майна боржника у процедурі банкрутства варто почати із з'ясування сутті терміну «продаж». Нормативно-правові акти щодо відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи не містять визначення цього терміну.

Натомість легальне визначення терміну «продаж» надано у наступних нормативних актах. Так, відповідно до ст. 1 Конвенції про міжнародні майнові права на рухоме обладнання від 16.11.2001 р., продаж означає передачу права власності на об'єкт згідно з договором купівлі-продажу [12].

Близьке за змістом визначення продажу міститься у статті 14.1.202 Податкового кодексу України, відповідно до якої продаж (реалізація) товарів визначена як «будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів» [13].

Як господарську операцію, яка передбачає обмін товару на грошовий еквівалент або компенсацію його вартості у інший спосіб визначено продаж (реалізацію) у Законі України «Про ціни та ціноутворення» від 21.06.2012 р. № 5007-VI [14].

У Законах України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12.1998 р. № 330 [15] та «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 р. № 332 [16], продажем визнається не тільки передача майна від однієї особи у власність іншій особі, а й передача майна у користування та (або) у володіння згідно договорів купівлі-продажу, оренди майна та інших цивільно-правових угод.

Отже, тлумачення терміну «продаж» є досить широким, адже охоплює укладання в рамках продажу не тільки договорів купівлі-продажу.

Аналіз наведених законодавчих положень обумовлює звернення уваги на наступні аспекти.

По-перше, одночасне подання у Податковому кодексі України та Законі України «Про ціни та ціноутворення» від 21.06.2012 р. № 5007-VI поняття «продажу» із поняттям «реалізація», дає право дійти висновку про ототожнення законодавцем цих двох термінів. Такими, що мають однакове значення, вважають ці терміни і науковці. Так, на переконання А.Б.Борисова, реалізацією є продаж виготовлених або раніше куплених товарів і послуг, який передбачає отримання за них грошей [17, с. 560]. Реалізацію через продаж товарів, який супроводжується отриманням грошей визначає і А.Н.Ефімов [18, с. 630]. Має місце ототожнення цих термінів і серед практиків. Зокрема, арбітражний керуючий О.Коновий наголошує на тому, що реалізація майна банкрута є однією з головних стадій процедури банкрутства, далі у своїй роботі, без будь-яких уточнень, пише про продаж майна боржника [19, с. 117].

Важко погодитися з ототожненням поняття «продаж» та «реалізація», адже змістовне навантаження поняття «реалізація» є набагато ширшим від змістового навантаження терміну «продаж».

Розглядаючи проблематику використання термінів «продаж», «реалізація», «збут» Я.В.Сливка констатує, що «сучасне ототожнення термінів «продаж» та «реалізація» зумовлено нормативним регулюванням, трактуванням одного поняття через інше, відсутністю досліджень, що акцентують на їх відмінності» [20, с. 445]. При цьому, вчений надає самостійне значення поняттям «продаж», «процес продажу» та «реалізація» і додержується позиції, що процес продажу є найширшим поняттям, який охоплює дії щодо забезпечення умов продажу (реклама, утримання приміщень, оплата працівникам, договірний процес), продажем є перехід права власності на активи, що супроводжується зустрічним рухом активів (грошові кошти-товар), реалізацією охоплюється суто передача продукції між підприємствами з наступною оплатою [20, с. 445]. Неоднозначність такого підходу є очевидною із огляду на складність розмежування у запропонованому автором значенні поняття «продаж» та «реалізація».

Розглядаючи це питання О.В.Фоміна висловила думку про те, що різниця між «реалізацією» та «продажем» полягає в тому, що реалізація є триваючим процесом відчуження активу, а продаж є конкретним моментом відчуження, тобто передання права власності на актив Фоміна О.В. [21, с. 9-15]

Ю.М. Павлюченко, досліджуючи правові аспекти реалізації та продажу майна в контексті господарської діяльності із реалізації арештованого майна визначає реалізацію арештованого майна як «процес, який охоплює підготовку та проведення прилюдних торгів/аукціону з продажу арештованого майна або організацію і здійснення комісійної торгівлі ним» [22, с. 10]. За висновками дослідниці, здійснення процедур продажу є одним із етапів реалізації, яким охоплюється безпосереднє відчуження майна [22, с. 10].

У подібній площині розглядає продаж майна у провадженні у справі про банкрутство В.Іванов, вказуючи на те, що продаж є складовою процедури реалізації майна боржника [23, с. 111].

Для з'ясування змісту зазначених дефініції та задля формування власних висновків із порушеного питання потрібно звернутися до тлумачних та юридичних словників, адже саме в них розкриваються лексичне значення слів, їх стилістичні особливості.

Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «продаж» визначається як дія, яка полягає у тому, що одна особа віддає іншій особі який-небудь товар в обмін на гроші або на інший товар [24, с. 1150]. В той же час під реалізацією розуміється здійснення чогось, зроблення його реальним, втілення що-небудь у життя [24, с. 1204].

Отже, ототожнювати ці терміни є нелогічним із огляду на їх різний лексико-фразеологічний склад. Приєднуючись до позиції О.В.Фоміної та Ю.М.Павлюченко в частині визначення поняття «продаж» та «реалізація», варто наголосити про особливості продажу майна боржника у процесі банкрутства. Так, КзПБ містить розділ V «Продаж майна у провадженні у справі про банкрутство», який включає норми про правила функціонування електронної торгової системи, визначення умов продажу, порядку організації та проведення аукціону тощо. Отже, по суті всі норми зазначеного розділу стосуються реалізації майна боржника у процесі банкрутства. При цьому, системний аналіз норм КзПБ дає право розглядати продаж майна боржника в двох аспектах: 1) як етап плану санації (ч. 2 ст. 51, ст. 54, 56 КзПБ); 2) як етап ліквідаційної процедури (ч. 1 ст. 61, 63, 68-89 КзПБ). Незважаючи на відмінність мети здійснення процедур санації та ліквідаційної процедури, правила продажу майна боржника є однаковими. Зокрема, відповідно до ст. 63 КзПБ, продаж майна боржника відбувається на аукціоні, шляхом безпосереднього продажу або продажу на комісійних умовах. Правозастосовна практика свідчить, що найчастіше продаж майна боржника відбувається на аукціоні в електронній торговій

системі, що виключає можливість передачі майна в момент укладення договору про його відчуження. Саме тому визначення поняття «продаж майна боржника у процесі банкрутства» варто розглядати як безпосереднє укладення угоди про відчуження майна боржника.

По-друге, законодавець допускає включення до договорів, якими опосередковується продаж майна угод, які передбачають передання майна у користування, зокрема договорів оренди, концесії, прокату тощо. Вважаємо такий підхід безпідставним, адже договори про передачу майна у користування мають іншу правову природу і не відповідають сутності дефініції «продаж».

Втім, безспірно логічним є віднесення до договорів, які опосередковують продаж майна боржника в процедурі банкрутства, договорів, які передбачають передачу права власності на майно (договору купівлі-продажу, міни). При цьому, на аукціоні є можливим укладання тільки договорів купівлі-продажу. В світлі наведеного варто звернути увагу на особливості укладання таких договорів в процесі продажу майна банкрута.

Безпосередній продаж та продаж на комісійних умовах передбачає укладання договорів купівлі-продажу у спосіб, регламентований відповідними нормами Цивільного кодексу України, Правилами комісійної торгівлі непродовольчими товарами, які затверджені наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13 березня 1995 р. № 79/615 [25]. Щодо укладення договорів на аукціонах у статті 650 Цивільного кодексу України [26] та ст. 185 Господарського кодексу України [27] міститься відсилочна норма до актів законодавства, якими регламентовано діяльність відповідних аукціонів.

У той же час КзПБ та Порядок, які є спеціальними нормативно-правовими актами щодо продажу майна боржника, не містять норми, яка передбачає оформлення договорів за результатами проведення аукціону. При цьому, передбачено складання за результатами проведення аукціону двох документів: протоколу про проведення аукціону та акту про придбання майна на аукціоні, які є підставою для видачі нотаріусом свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів) та державної реєстрації права власності або іншого майнового права на нерухоме майно в порядку, передбаченому законодавством (ч. 3 ст. 87 КзПБ, п. 4 [28], п. 44 Регламенту роботи електронної торгової системи Prozorro.Продажі щодо організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників у справах про банкрутство, який затверджений наказом ДП «Прозорро.Продажі» № 39 від 18.10.2019 р. (далі – Регламент) [29].

В світлі наведеного набуває значення правова позиція Верховного Суду щодо договірної оформлення результатів проведення електронних торгів. Так, у постанові від 19 березня 2020 року у справі № 569/3563/17, Верховний Суд дійшов висновку про те, що процедура набуття майна на прилюдних торгах є різновидом договору купівлі-продажу, оформленням якого є складання за результатами їх проведення акту проведення прилюдних торгів [30]. Така позиція не є безспірною, адже за своєю суттю як протокол про проведення аукціону, так і акт про придбання майна на аукціоні є документами, в яких констатується факт перемоги покупця на певних умовах. При цьому, порядок виконання покупцем та продавцем своїх обов'язків щодо сплати ціни, передачі товару, регламентовані статтями 85, 87 КзПБ. Більш того, відповідно до частини третьої статті 83 КзПБ, оригінал протоколу про проведення аукціону підписується тільки однією із сторін договору купівлі-продажу – переможцем аукціону.

Щодо порушеного питання у науковій літературі висловлюється інша позиція. А.М.Мірошніченко та Ю.Ю.Попов вважають, що договір на аукціоні укладається в усній формі, що є виправданим із огляду на неможливість ускладнення сторонами виконання таких договорів шляхом ухилення від підписання письмового договору [31, с. 156-157].

Т.Видай доходить висновку, що «ні протокол, яким оформлюються результати аукціону, ні акт, складений після повної сплати запропонованої покупцем ціни не є договором, а лише доказами його укладення. Сам же договір укладається в усній формі в момент оголошення переможця» [32].

Дослідження порушеного питання не дає підстав поділяти правову позицію про укладання на електронних торгах договорів купівлі-продажу в усній формі, адже усно можуть укладатися договори, які повністю виконуються сторонами в момент їх вчинення та не передбачають фіксації їх дії у будь-який спосіб. В той же час, зміст Регламенту свідчить про те, що участь особи в аукціоні реалізується, крім іншого, шляхом надіслання через електронний майданчик до електронної торгової системи певних заявок, повідомлень тощо. Тобто передбачає фіксацію дії потенційних покупців. При цьому, не може йти мова про виконання таких договорів в момент їх укладання, адже оплату запропонованої ціни покупець має право здійснити протягом 10 днів робочих днів з дня оприлюднення в електронній торговій системі інформації про результати аукціону і тільки після оплати у продавця виникає обов'язок передати майно покупцю (ст. ст. 85, 87 КзПБ).

Варто погодитись із В. П. Козиревою, О. О. Бойко, які висловлюють думку про те, що «основне завдання продажу майна боржника на аукціоні з боку покупця полягає у набутті права на укладення договору купівлі-продажу майна, що є об'єктом реалізації на конкурентній основі, з боку продавця (боржника) – у виявленні покупця та реалізації майна боржника за найвищою ціною» [33, с. 137].

До наведеного варто додати, що на аукціонах із продажу майна боржника можуть бути укладені як цивільно-правові договори купівлі-продажу, так і господарські договори. При цьому, спосіб укладання цих договорів на аукціоні із продажу майна боржника є однаковим. Вважаємо, що норми КзПБ установлюють виняток із загальних правил щодо форми зазначених видів договорів та передбачають укладання на аукціоні із продажу майна боржника договорів купівлі-продажу у

спрощений спосіб, тобто шляхом вчинення конклюдентних дій.

На основі проведеного доопрацювання положень щодо продажу майна боржника в процедурі банкрутства можна сформулювати його уточнене доктринальне визначення як етапу процесу реалізації майна, який передбачає укладення договору купівлі-продажу на аукціоні у спрощений спосіб, на комісійних умовах або при безпосередньому відчуженні покупцю.

Такий підхід до змістовного навантаження цієї дефініції пропонується взяти за основу для дослідження організаційно-правових засад продажу майна боржника в процедурі банкрутства.

Предметом подальших наукових досліджень має стати обґрунтування пропозицій щодо організації продажу майна боржника у процедурі банкрутства.

Література:

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. Дата оновлення: 16.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 14.03.2021).
2. Порядок організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників у справах про банкрутство (неплатоспроможність): постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.2019 р. № 865. Офіційний вісник України. 2019. № 81. Ст. 2774.
3. Хворостянкіна А.В. Дефініції в законодавчих текстах : питання теорії. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6669
4. Афанасьєв, Р. Г. Проблеми правового регулювання банкрутства за законодавством України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.04 / НАН України. Ін-т екон.-правових дослідж. Донецьк, 2001. 20 с.
5. Бутирський А.А. Заходи щодо відновлення платоспроможності боржника як шлях подолання банкрутства / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці : Книги XXI, 2008. 178 с.
6. Грабован Л. І. Погашення вимог кредиторів у процедурі банкрутства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Нац. ун-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2017. 247 с.
7. Левшина Я.О. Відповідальність у процедурі банкрутства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / М-во внутр. справ України, Донец. юрид. ін-т МВС України. Кривий Ріг, 2020. 20 с.
8. Малига В. А. Правове забезпечення санації та мінімізації негативних наслідків банкрутства : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.04 / Ін-т екон.-прав. досліджень. Донецьк, 1999. 21 с.
9. Радзивілюк В. В. Санація як судова процедура банкрутства: порівняльно-правове дослідження : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2001. 17 с.
10. Поляков Б.М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства): автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарське процесуальне право» / Ін-т екон.-прав. досліджень. Донецьк, 2003. 39 с.
11. Шинкар М.Л. Господарсько-правові основи попередження банкрутства (неспроможності) та примусової ліквідації банківських установ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіон. акад. упр. персоналом". Київ, 2019. 20 с.
12. Конвенція про міжнародні майнові права на рухоме обладнання від 16.11.2001. Дата оновлення: 06.06.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k62#Text (дата звернення: 14.03.2021).

13. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
14. Про ціни і ціноутворення Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 19-20. Ст. 190.
15. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 р. № 330. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 9. Ст. 65.
16. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 р. № 332-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 11. Ст. 78.
17. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Москва: Книжный мир, 2001. 895 с.
18. Экономическая энциклопедия. Промышленность и строительство. Гл. ред. А.Н. Ефимов, т.2. Москва, “Советская энциклопедия”, 1964. 960 с.
19. Коновий О. Відповідальність замовника та організатора аукціону. Реалії та перспективи. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. С. 116-126.
20. Сливка Я.В. Проблематика використання термінів «продаж», «реалізація», «збут». Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2011. Вип. 2 (20). С. 434–447.
21. Фоміна О.В. Облік і аудит в управлінні продажами товарів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2008. 21 с.
22. Павлюченко Ю.М. Правове регулювання діяльності з реалізації арештованого майна: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2013. 206 с.
23. Іванов В. Прогалини у процедурі продажу майна в провадженні у справі про банкрутство. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. С. 110-115..
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с
25. Про затвердження Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами: наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13 березня 1995 р. № 79/615. Дата оновлення: 16.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95#Text> (дата звернення: 14.03.2021).
26. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
27. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. Ст. 144.
28. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. Офіційний вісник України. 2012. № 17. Ст. 632.
29. Регламент роботи електронної торгової системи Prozorro. Продажі щодо організації та проведення аукціонів з продажу майна боржників у справах про банкрутство : наказ ДП “Прозорро.Продажі” № 39 від 18.10.2019 р. URL: https://drive.google.com/file/d/152RdTB7prVlfDpSCChbFCJpJ__QZYDqh/view
30. Постанова Верховного суду від 19 березня 2020 року, судова справа № 569/3563/17 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88376184> (дата звернення: 14.03.2021).
31. Мірошніченко А.М. та Попов Ю.Ю. Укладення договорів на аукціоні: можливість усної форми та відмови від нотаріального посвідчення (зокрема щодо нерухомості), недійсність, способи захисту прав учасників. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 1 (9). С. 154-164.
32. Видай Т. Торги в провадженні у справі про банкрутство: проблеми теорії та практики. Юридична газета online. URL:

<https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/torgi-v-provadhenni-u-spravi-pro-bankrutstvo-problemi-teoriyi-ta-praktiki.html>

33. Козирева В. П., Бойко О.О. Реформування інституту продажу майна боржника у справі про банкрутство. Юридичний вісник. 2019. № 4 (53). С. 136-142.